

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ НАВЧАННЯ АНТИЦИПОВАНОМУ ЧИТАННЮ

Світлана МЕДВЕДЄВА, Оксана ЗУБЕНКО (Вінниця, Україна)

Метою навчання іноземній мові в немовному вищому навчальному закладі є формування у студентів професійної комунікативної компетенції.

Професійно-орієнтоване читання – це складна мовленнєва діяльність, обумовлена професійними інформаційними можливостями і потребами, що представляє собою специфічну форму активного вербального писемного спілкування-діалогу, основними цілями якого є оперативна орієнтація і пошук, прийом, присвоєння і наступне цільове застосування накопиченого людством досвіду в професійних галузях знань [1:71]. Матеріали, викладені іноземною мовою, є на сьогодні надзвичайно потужним джерелом отримання інформації. Читання іноземною мовою є для студента засобом задоволення як комунікативних, так і пізнавальних потреб, оскільки дозволяє користуватися усіма засобами інформації – журналом, патентом, монографією; а з широким використанням мережі Internet добре володіння читанням іноземною мовою стало пріоритетним. Метою навчання читання іноземною мовою у вищому навчальному закладі є формування вмінь здобувати необхідну інформацію з іншомовного тексту.

С.К. Фоломкіна виділяє 5 режимів (видів) читання: переглядове, ознайомлювальне, вивчаюче, пошукове та критичне. При цьому режим читання вибирається залежно від того, які конкретні цілі переслідує читач, опрацьовуючи конкретний текст. Сучасному фахівцеві слід вміти швидко зорієнтуватися в іншомовному тексті (статті, інструкції, технічній документації та ін.), зрозуміти його та максимально точно, без втрат для змісту викласти суть прочитаного.
Майбутній спеціаліст повинен вміти:

- здогадуватися про значення невідомих йому слів, особливо термінів, за словотворчими елементами, контекстом, подібністю до слів рідної мови;

- розуміти основну ідею тексту та його деталі;
- обирати з тексту головне;
- прогнозувати зміст тексту.

Здатність читача на основі попереднього досвіду передбачати результати смислової обробки ще до того, як операції цієї обробки будуть реально здійснені, одержали назву *антиципації*, чи випереджального відображення (термін Ірини Зимньої). Передбачення може відбуватися на рівні слова, словосполучення, речення, абзацу або тексту. Для повноцінного розуміння, систематизації, аналізу та передачі інформації необхідно володіти навичками не тільки ознайомлювального, вивчаючого чи переглядового, а й антиципованого читання.

Сьогодні антиципованому читанню приділяється значна увага, його вивченням займалися і займаються такі науковці, філологи, педагоги та психологи як Е.Вуд, І.З. Посталовський, Л.І. Каплан, А.Е. Мільчин та ін. Саме на принципах антиципованого читання ґрунтується так зване швидкісне читання.

На думку І.З. Посталовського антиципація (здогадка) є однією з найосновніших властивостей нашого мислення, оскільки приймає активну участь в усіх видах людської діяльності. Ґрунтуючись на попередньому логічному та чуттєвому досвіді особистості, антиципація дозволяє значно швидше та точніше досягати цілей, інтенсифікуючи мислення та роблячи його більш продуктивним та творчим.

А.Е. Мільчин вважає, що для правильного й повноцінного розуміння інформації, яку ми читаємо, необхідно, щоб дана інформація стала об'єктом нашої розумової діяльності, активно увійшла в нашу свідомість. Це можливо лише в тому випадку, коли читач оперує змістом цього тексту, маніпулює ним так, що завдяки цьому зміст, що був вкладений в текст автором, адекватно сприймається читачем, а всі сторони змісту розкриваються йому повною мірою.

Навчання антиципованому читанню у вищих навчальних закладах при вивченні іноземних мов спрямоване на те, щоб виробити навички та вміння

сприймати та розуміти зміст усього тексту, визначити тему, основну ідею та зміст за заголовками, ключовими словами, транзитивними зв'язками, залученими у текст схемами. Для вироблення таких навичок викладач під час заняття може застосувати наступні *прийоми*:

1. Прочитайте заголовок (перше речення) та скажіть, про що даний текст.
2. Знайдіть ключові слова абзацу (тексту).
3. Перегляньте список ключових слів та скажіть, про що йдеться у тексті.
4. Дайте назву тексту.
5. Прочитайте початок тексту та спробуйте продовжити його.
6. Перегляньте ряд речень та розташуйте їх в логічній послідовності.
7. Знайдіть речення, що виражають основну думку кожного абзацу.
8. Знайдіть речення, яке виражає основну ідею тексту.
9. Продивіться малюнки (схеми) та скажіть, про що даний текст.
10. Передайте зміст тексту одним реченням.
11. Дайте відповіді на запитання, використовуючи ключові слова.

Слід зауважити, що варто вчити студентів сприймати не лише графічно-смысловий бік тексту, а й розуміти хід думок автора. Досягти цього можна, звертаючи увагу на транзитивні елементи, такі як: *first, so, therefore, as a result, in fact, due to, on account of*, - наявні в будь-якому текстовому середовищі, за допомогою яких автор переходить від однієї смислової частини до іншої.

Ще однією ключовою передумовою формування навичок антиципованого читання є вміння співвідносити зміст тексту із власними знаннями. При цьому очевидним є факт, що чим глибші знання з даної тематики, тим міцніші зв'язки утворюються між прочитаним матеріалом та накопиченими раніше знаннями.

За допомогою антиципації читач подумки може не лише проаналізувати прочитане, але й забігти наперед, передбачаючи, про що йтиметься в тексті далі. Така позиція викликає високу інтелектуальну активність, не дає відхилитися від змісту тексту, допомагає зрозуміти точку зору автора, а також помітити певні

невідповідності та розбіжності між власними здогадками та авторською позицією. Все це сприяє не лише поглибленню знань, а й формує критичне мислення читача.

Слід зазначити, що вміння сприймати текст як одне ціле з усіма його структурними, синтаксичними, семантичними, лексичними та граматичними особливостями є нелегким завданням, але не будемо забувати при цьому, що професійне читання відіграє виключну роль у житті та діяльності фахівця, тому реалізація мети – навчити студентів правильно працювати з фаховою іноземною літературою - є першочерговою і цілком в нашій компетенції.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Барабанова Г.В. Методика навчання професійно-орієнтованого читання у немовному ВНЗ: Монографія. – Київ: Фірма «ІНКОС», 2005. – 315 с.
2. Бородіна Г.І. Комунікативно-орієнтоване навчання іноземної мови у немовному вузі. – К.: Іноземні мови, 2005. - №2. - с. 28-30.
3. Мильчин А.Е. Мыслительные приемы, ведущие к глубокому пониманию текста. – Режим доступу: http://www.elitarium.ru/2010/07/01/myslitelnye_priemy_ponimaniye_teksta.html
4. Посталовский И.З. Предвосхищение при обучении чтению и письму. - Издание третье исправленное и дополненное. – Одесса, 1998. - 96 с.
5. Фоломкина С.К. Обучение чтению на иностранном языке в неязыковом вузе. - М.: Высшая школа, 1987. – 207с.